

De wolf in Nederland- *Enkele feiten op een rij*

Hugh Jansman, Team Dierecologie

Ecologie & kader

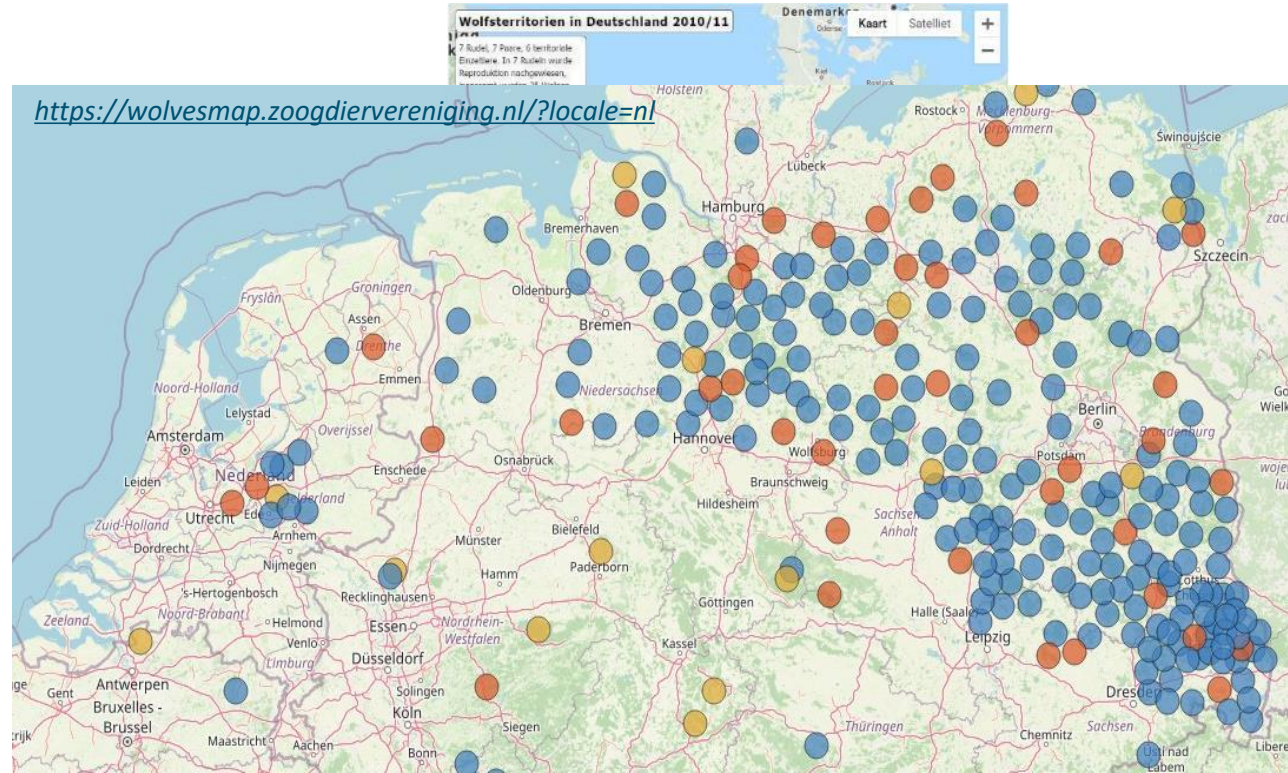
Ecologie is de studie van de relaties tussen levende organismen en hun omgeving, zowel de levende als niet-levende factoren. Het onderzoekt hoe organismen elkaar beïnvloeden en hoe ze zich verhouden tot hun fysieke omgeving, inclusief lucht, water, bodem en klimaat.

Wildlife management = 90% management of people & 10% biology

Human – wildlife conflict is always human-human value conflict

'No one ever made a decision because of a number. They need a story' *Daniel Kahnman*

Duitsland 2000-2024

www.dbb-wolf.de/the-dbbw

[Info: www.wageningenur.nl/wolven](http://www.wageningenur.nl/wolven)

2012-2013

Eerste gevestigde wolf in NL: 2019

Rapport: De wolf terug in Nederland (2021)

H1-3: Inleiding-methode-verklarende woordenlijst

H4: Basisinformatie wolf

H5: Verspreiding, voorkomen, herkomst & draagkracht

H6: Gedrag en wolf-mens relatie

H7: Beleid, schade, monitoring en beheer

H8: Ecologie

H9: Genetische methodieken en data uitwisseling

Bijlagen 1-4

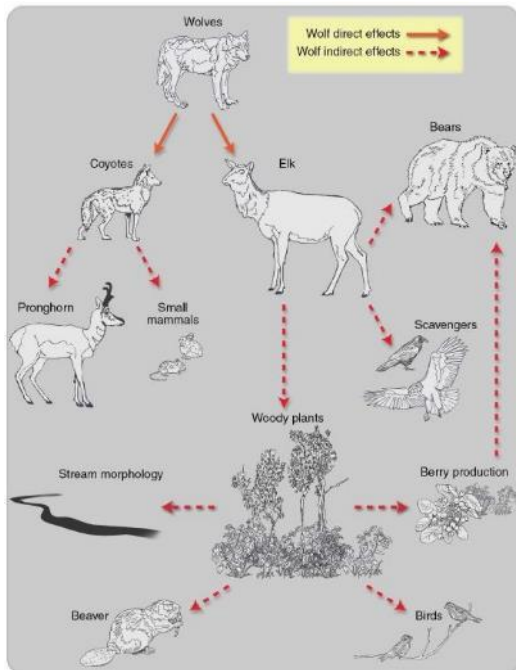
Met **[H5.1]** wordt in deze presentatie verwezen naar paragraaf 5.1 in het rapport.

Ecologie [H4]

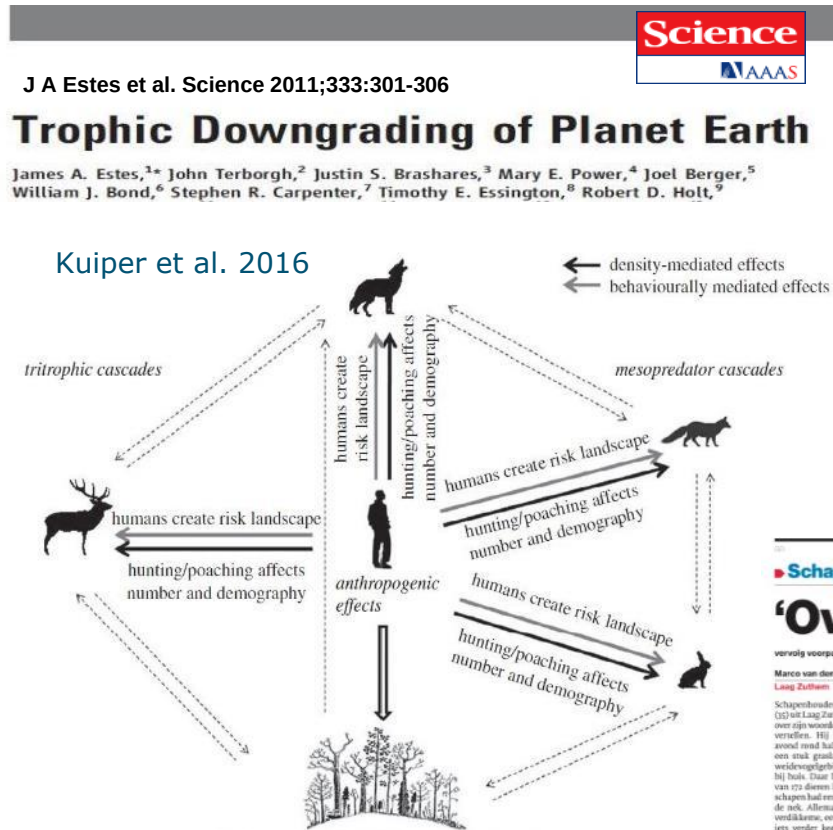
- Eusociale soort
- Verlengde afhankelijkheid van ouders
- Sterk ontwikkeld sociaal gedrag & communicatie
- Ultiem groepsdier
- Zeer territoriaal
- Zwerver (dispersie)

Ecosysteem [H8.2]

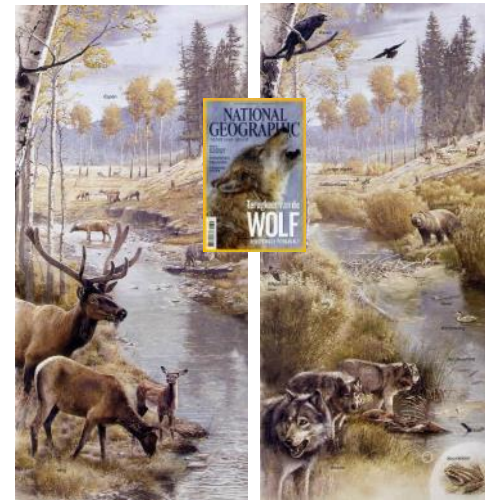
Ripple et al. 2014

J A Estes et al. Science 2011;333:301-306

Trophic Downgrading of Planet Earth

James A. Estes,^{1*} John Terborgh,² Justin S. Brashares,³ Mary E. Power,⁴ Joel Berger,⁵ William J. Bond,⁶ Stephen R. Carpenter,⁷ Timothy E. Essington,⁸ Robert D. Holt,⁹

'Overall bloedende dieren'

vervolg voorpagina

Marco van den Berg
Laag Zuthem

Schapenhouder Christian Kuber (37) uit Laag Zuthem verstuurt bijna over zijn velden om het verhaal te vertellen. Hij kwam woensdagavond rond half zeven bij de wei, een stuk graand midden in een weidegebied, even veldrop bij huis. Daar hoorde hij een koe van 175 dieren lopen. „Een van de schapen had een flinke bijwond in de nek, allemaal bloed. Ik dacht: verdikkers, een van, maar toen ik iets verder leek, lagen er opeens bloedende dieren. Sommigen waren half opgevoeten.“ Hij boelde de dieren samen heen. „Ik zie dat is niet goed, die is echt niet goed.“

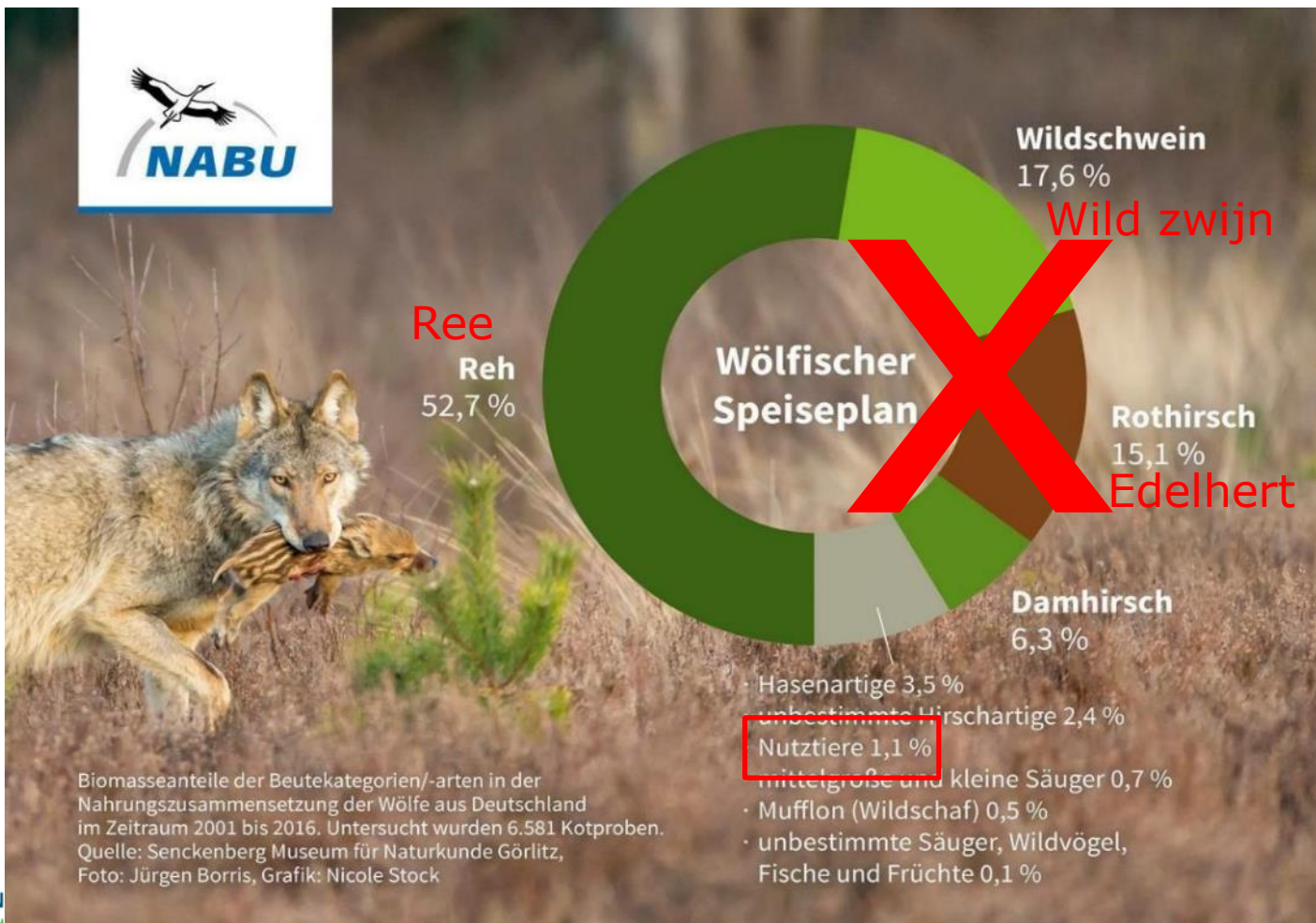
Onderzoek

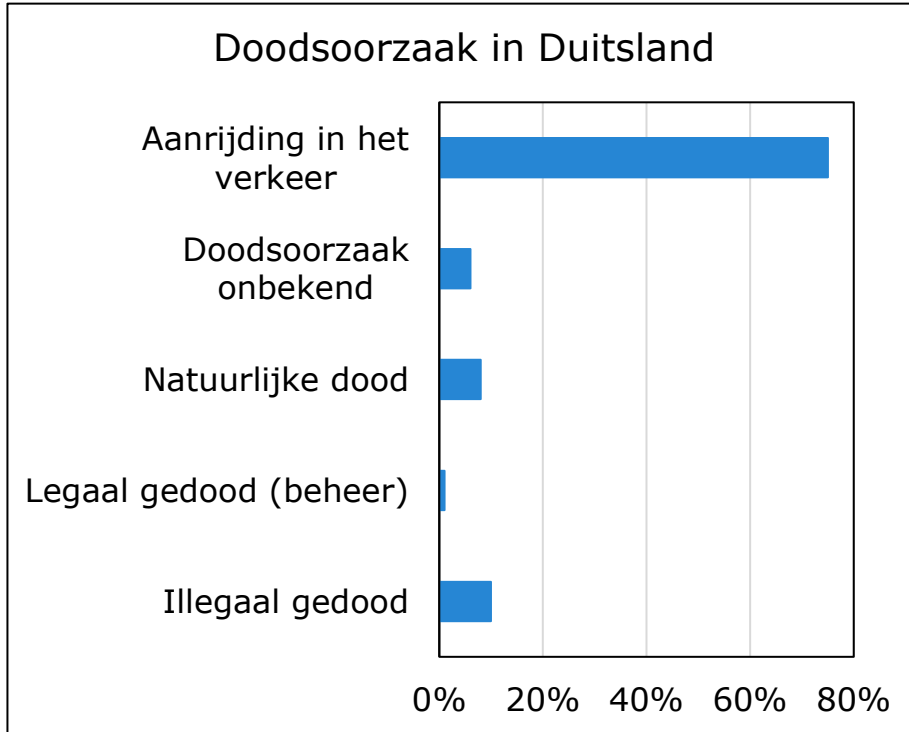
Media:

Dieet [8.1]

- Mn gevestigde roedels!
- Veehouders ervaring met preventie
- Voldoende wild beschikbaar

Sterfte in menselijke leefomgeving [6.5]

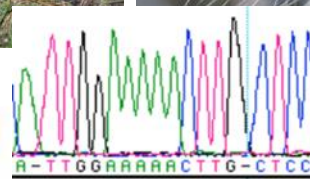
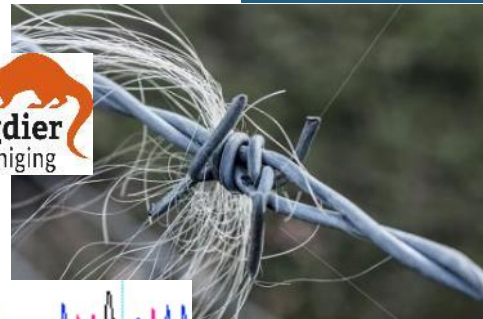
Data: www.dbb-wolf.de

(WENR) wolf research

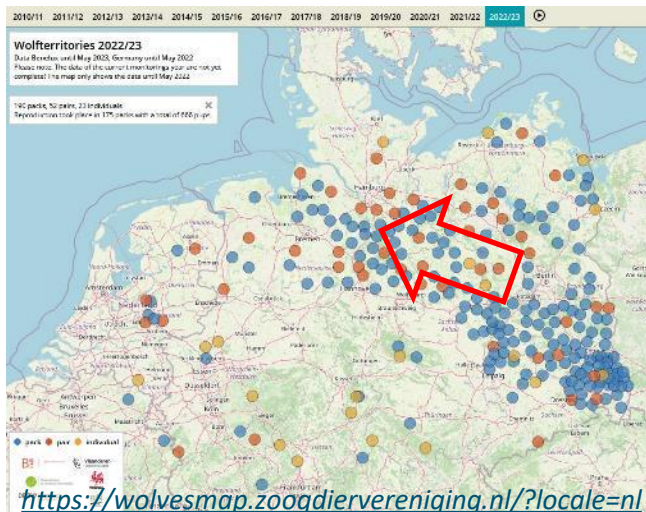
B₁₂

Werkt voor provincies

Groei & draagkracht [H5.6, 5.7]

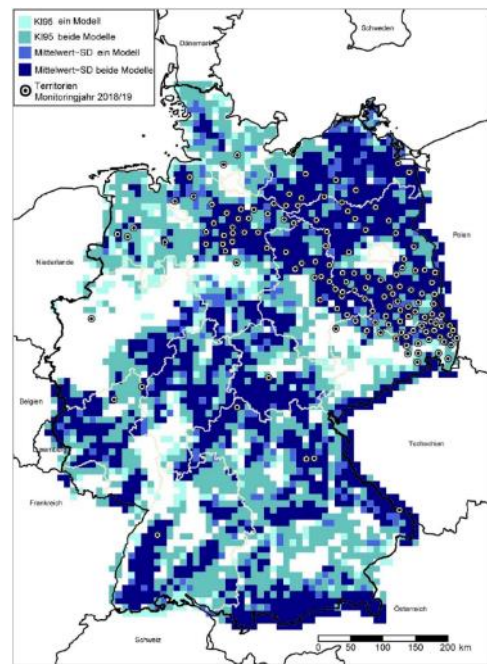
- Groei in DL: ca. 28%/jaar
- Voorkeur voor gebieden met >40% bosbedekking & rust

Duitsland:

Nu ca. 265 territoria

Geschat: 700-1400 territoria.

- Menselijke factoren remmen groei / vestiging
(verstoring, verkeer, beheer, illegale vervolging)

Habitatgeschiktheid NL

Received: 26 November 2022 | Revised: 8 October 2023 | Accepted: 16 October 2023
DOI: 10.1111/ddi.13789

RESEARCH ARTICLE

Diversity and Distributions WILEY

Understanding habitat selection of range-expanding populations of large carnivores: 20 years of grey wolves (*Canis lupus*) recolonizing Germany

Aimara Planillo¹ | Moritz Wenzler-Meya¹ | Ilka Reinhardt² | Gesa Kluth² | Frank-Uwe Michler³ | Norman Stier⁴ | Julie Louvrier^{1,5} | Katharina Steyer⁶ | Benjamin Gillich³ | Siegfried Rieger³ | Felix Knauer⁷ | Tobias Kuemmerle⁸ | Stephanie Kramer-Schadt^{1,5}

¹Department of Ecological Dynamics, Leibniz Institute for Zoo and Wildlife Research, Berlin, Germany

²LUPUS – German Institute for Wolf Monitoring and Research, Spreewitz, Germany

Abstract

Aim: The non-stationarity in habitat selection of expanding populations poses a significant challenge for spatial forecasting. Focusing on the grey wolf (*Canis lupus*) natural recolonization of Germany, we compared the performance of different dis-

Model Larch-Scan
Range: 22-56 roedels.

Verspreidingsgebied wolf volgens LARCH-SCAN

Meer dan 1 roedel
bij drempelwaarde

- Geen
- Soepel
- Streng

Staten willen wolvenvrije provincie

AAN DIRK VAN DER MEULEN

LEEUVARDE Niks niet streven naar een conflict met wolven met de wolf. De provincie Fryslân moet juist werken aan een wolvenvrij Friesland om de veiligheid van mens en dier en de landbouw te beschermen.

Een nipte meerderheid van de Friese Staten nam woensdag geen genoegen met de passage over de wolf in het nieuwe Friese landbouwbeleid. Daarin staat dat de provincie zich inzet voor het ondersteunen van veehouders om wolvenaanvallen te voorkomen en dat een conflictarm samenleven met de wolf vraagt om een evenwicht tussen wettelijke bescherming en het beperken van de

schade door de wolf.

„Wat in sloppe hap”, zo verklaarden Harrie Graansma (PVV) en Maarten Goudswaard (D66). Volgens hen is het zo klaar als een klontje dat de wolf niet past in het kleine Friese cultuurlandschap. Ze dienden een amendement in dat Gedeputeerde Staten opdraagt om te werken aan een wolvenvrij Friesland. Dankzij de steun van BBB haalde dit amendement een nipte meerderheid. De BBB negeerde daarmee een oproep van gedeputeerde en partijgenoot Abel Kooistra die het amendement ontraadde. Kooistra verwees naar de lopende onderhandelingen tussen de provincies en het landbouwministerie over een gezamenlijke aanpak. „En d’r is ik ynset op in stevich behear fan de wolf.”

Het CDA steunde het amendement niet. Atje Meekma zei geen enkel vertrouwen te hebben in de landelijke PVV. Ze doelde daarmee op Kamelfid Dion Grass die de wolf niet als natuurlijke predator. Het nieuwe Friese landbouwbeleid ziet af van een focus op natuurinclusieve landbouw, zoals het vorige provinciaal bestuur dat wel deed. Volgens gedeputeerde Kooistra is de Friese landbouw juist gebaat bij de huidige „boerdiversiteit”. Oftewel een grote verscheidenheid aan landbouwbedrijfstypen: van het gangbare intensieve tot het biologisch-dynamische bedrijf en alles daartussenin.

Dat Kooistra wil afzien van het stimuleren van biologische landbouw, omdat dit volgens hem een taak van

het Rijk is, ging een Statenmeerderheid te ver. Die steunde een amendement van DVP en Tjite Hemstra om toch ook de biologische landbouw te blijven stimuleren.

De Friese Staten schaarde zich verder achter het CDA dat pleitte voor een actiever provinciaal grondbeleid. Aebe Aalberts stelde dat de complexe maatschappelijke opgaves (stikstof, water, klimaat, biodiversiteit) om stevige regie vragen. Temeer omdat volgens hem daarmee ongewenste effecten voorkomen kunnen worden, zoals grond aankopen van buitenaf en de opkomst van ongewenste teelten. Een motie van PVdA en GrietLinks om een ongewenste uitbreiding van de sieraart tegen te gaan, haalde echter geen meerderheid.

European Commission - Press release

Wolves in Europe: Commission urges local authorities to make full use of existing derogations and collects data for conservation status review

Brussels, 4 September 2023

President von der Leyen said: “The concentration of wolf packs in some European regions has become **a real danger for livestock and potentially also for humans**. [...]”

EC report 2023: *“the overall impact of wolves on livestock in the EU is very small [and] no fatal wolf attacks on people have been recorded in Europe in the last 40 years.”*

Blanco & Sundseth 2023

Conflict 1: veeschade

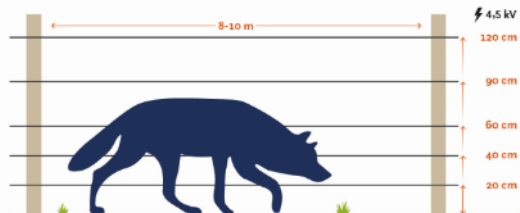
Surplus Killing of
Kippenrensyndroom
[H6.3]

Preventie

VASTE AFRASTERING - STROOMDRADEN

BU
12

Werkt voor provincies

▲ De wolf sloeg vorig jaar toe in Renkum. © Geert Budding

140 wolvenaantallen in Gelderland: geen van de dieren stond achter goedgekeurd hek

In anderhalf jaar tijd werden in Gelderland 140 dieren - vooral schapen-
aangevallen door een wolf. Geen van die dieren stond achter een
goedgekeurd wolfwerend hek. In heel Nederland is slechts bij zes
wolvenaantallen een goed hek aangetroffen.

Albert Heller 17-01-24, 09:36 Laatste update: 17-01-24, 12:26

▲ Een goed wolfwerend raster moet aan een hoop eisen voldoen. © Persbureau Heltink / Sam Weevers

Wolfwerende hekken werken niet? Bij 'geslaagde' aanval voldoen ze zelden aan de norm...

Boeren die slachtoffer zijn van de wolf, maken amper gebruik van
wolfwerende hekken om hun vee te beschermen. Bij nog geen twee
procent van alle wolvenaantallen die in 2024 in Gelderland plaatsvonden,
werden de schapen of geiten beschermd door een goed wolfwerend
raster.

Thomas van der Kolk 05-02-25, 18:30 Laatste update: 05-02-25, 18:35

Schade door de wolf aan
landbouwhuisdieren

Veelgestelde vragen en antwoorden

Wolf – livestock conflict – recommended protection measures

- ❖ electric fence min. 120cm high (e.g. 20, 40, 60, 90, 120cm), with sufficient electric voltage, lower wire max. 20cm distance from ground.
- ❖ electric net fence with white cord (together 120cm high).
- ❖ electric fence, min. 90cm (preferably higher), in combination with livestock guarding dogs.
- ❖ recommended protection measures are rarely overcome.

Foto: LUPUS

30.09.2021

© LUPUS

GERIEDESCOMMISSIE
Preventie
Wolvenschade
Gelderland

Uw schapen door de ogen van de wolf de vijf meest gemaakte fouten

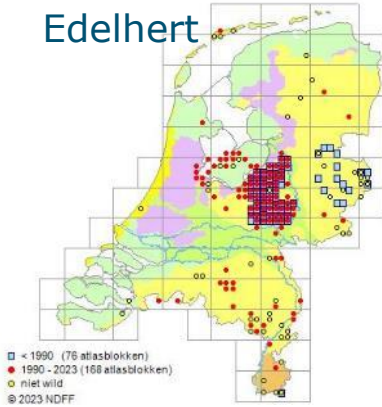
- 1. Toegangspoort is niet wolfwerend**
De afsluiting voldoet aan de basisprincipes voor wolfwerende rasters waarover consensus bestaat:
 - voorzien van stroomdraden (uiteraard aan de buitenkant van het raster);
 - met hoogten van 20 cm tussen de onderste draden en een minimale hoogte van 120 cm;
 - een elektrische spanning op de stroomdraden van minimaal 4.500 volt;
 - een minimale impulsenergie van het schrikdraadapparaat van 1,5 Joule (meer grotere weiden is dit soms meer).
- 2. Spanningsverlies op de schrikdraden**
Bestaande schapenmetten van 90 cm kunnen worden opgehoogd naar 'wolfhoogte' door op 120 cm hoogte, dus 30 cm boven het net, een schrikdraad aan te brengen op schrikdraadpaaljes.
 - Controleer wekelijks de spanning (> 4500 V);
 - Maak regelmatig onder de draden door met een boommaaier, zodat er geen gras of andere beplanting tegen de draden groeit.
- 3. Hoogte is lager dan 120 cm**
Bestaande schapenmetten van 90 cm kunnen worden opgehoogd naar 'wolfhoogte' door op 120 cm hoogte, dus 30 cm boven het net, een schrikdraad aan te brengen op schrikdraadpaaljes.
- 4. Ondergrond is ongelijk**
In een veld staat het raster soms niet goed in de grond. Controleer de hoogte van het onderste schrikdraad: deze mag niet hoger dan 20 cm (20 cm is tolerantie van 5 cm) boven de grond hangen. Soms is het nodig om de grond onder de afsluiting uit te vlakken. Draai isolatoren naar boven of bemudde op plaatsen waar de ondergrond ongelijk is, al dan niet met extra paaljes.
 - Flexinetten moeten dicht bij de grond aansluiten en goed gespannen staan om doorbuigen te voorkomen.
- 5. Waterkant is niet wolfwerend**
De wolf kan goed zwemmen. Een waterkant in de weide moet dus ook worden voorzien van een wolfwerend raster.
 - Check ook of er geen opstapmogelijkheid (boomstam) hoger dan 30 cm buiten de afsluiting ligt binnen een afstand van 2 meter.

Basisprincipes
Deze omheining voldoet aan de basisprincipes voor wolfwerende rasters waarover consensus bestaat:

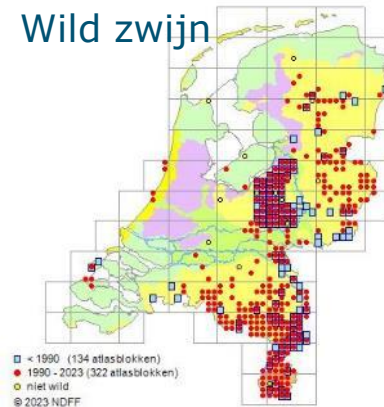
Maak werk van wolfwerende maatregelen
De wolvencommissie adviseert dierhouders kosteloos over wolfwerende maatregelen. Mail voor een afspraak naar wolvencommissie@gelderland.nl www.gelderland.nl/wolvencommissie

Wilde hoefdieren

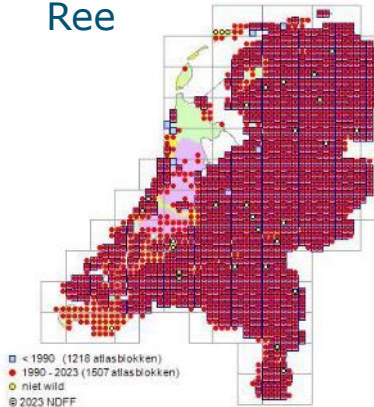
Edelhert

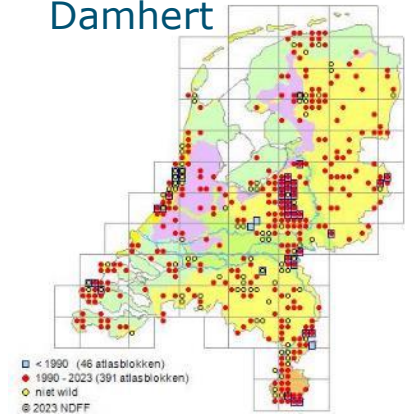
Wild zwijn

Ree

Damhert

- ~40 tot ~85% jaarlijks afschot (beheer)
- M.u.v. ree geldt voor overige hoefdieren ~nulstand beleid

Territoria & damage

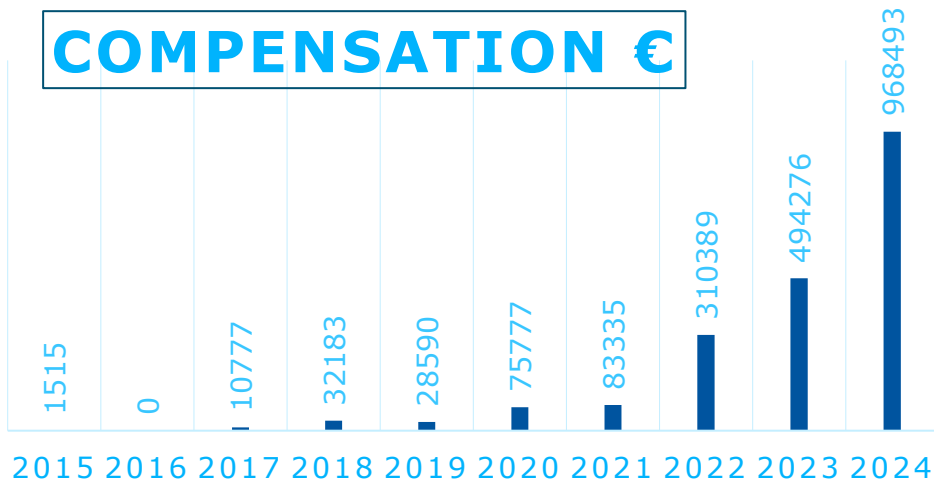
TYPE TERRITORIA IN NL
2018 - 2024

B₁₂

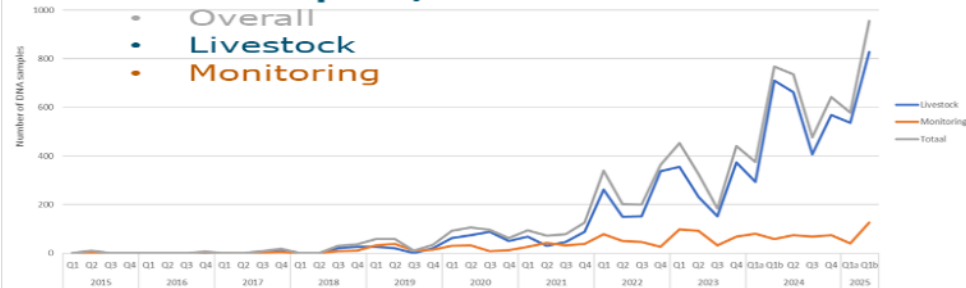
Werkt voor provincies

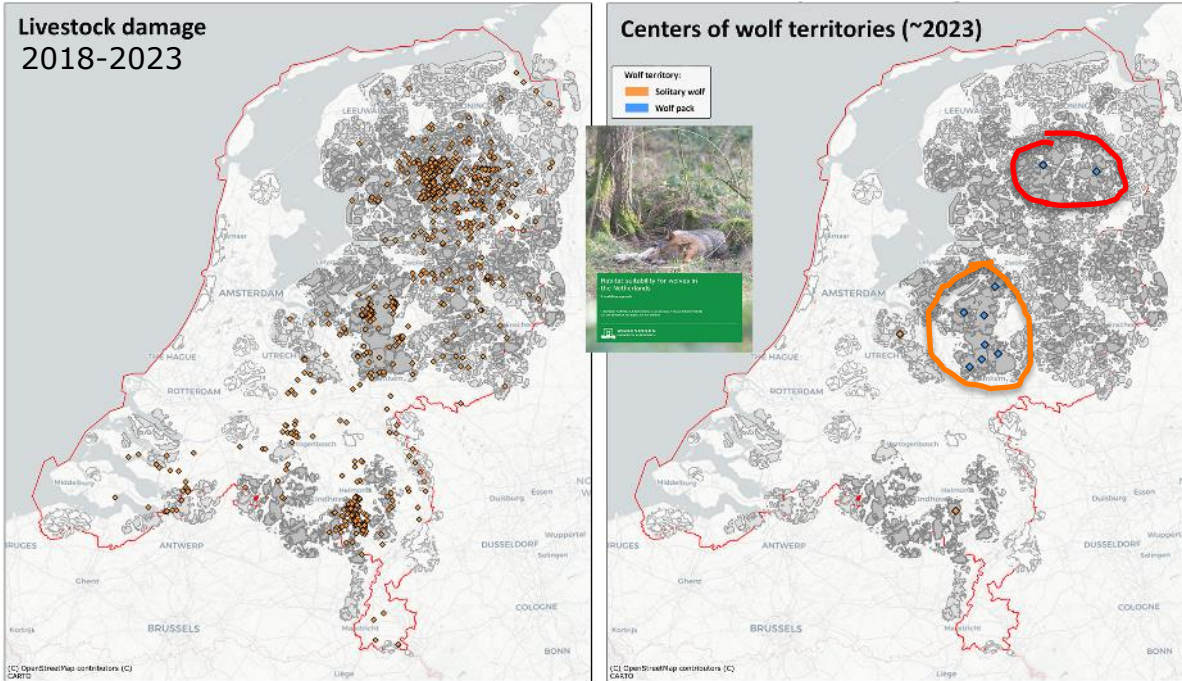
COMPENSATION €

DNA samples / 3 months

Territoria & livestock damage

Relation wolf <> conflict:

Not wolf density, but~

- fragmentation of nature
- prevalence of wild ungulates
- available vulnerable and unprotected livestock (~85-97%)

2023	Compensation	# Packs
Friesland & Drenthe	€ 236.338	2
Gelderland	€ 60.045	7

Fact check: “The concentration of wolf packs in some European regions has become a real danger for livestock [...]”

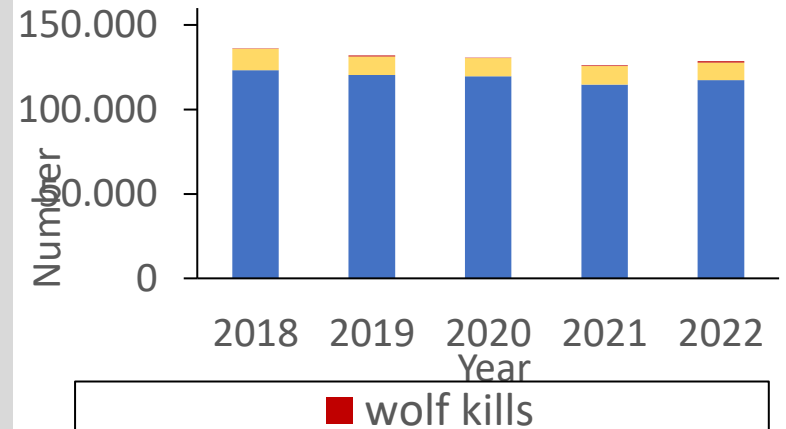
Data from EU: **in the EU wolves annually kill at least 65,500 heads of livestock**

~47,800
~12,450

Data from Saxony, Germany:

Year	Stock	Wolf kills	Other causes of death
2018	135,830	340	12,559
2019	131,412	468	10,998
2020	130,402	297	10,713
2021	125,660	383	10,961
2022	127,841	726	10,476

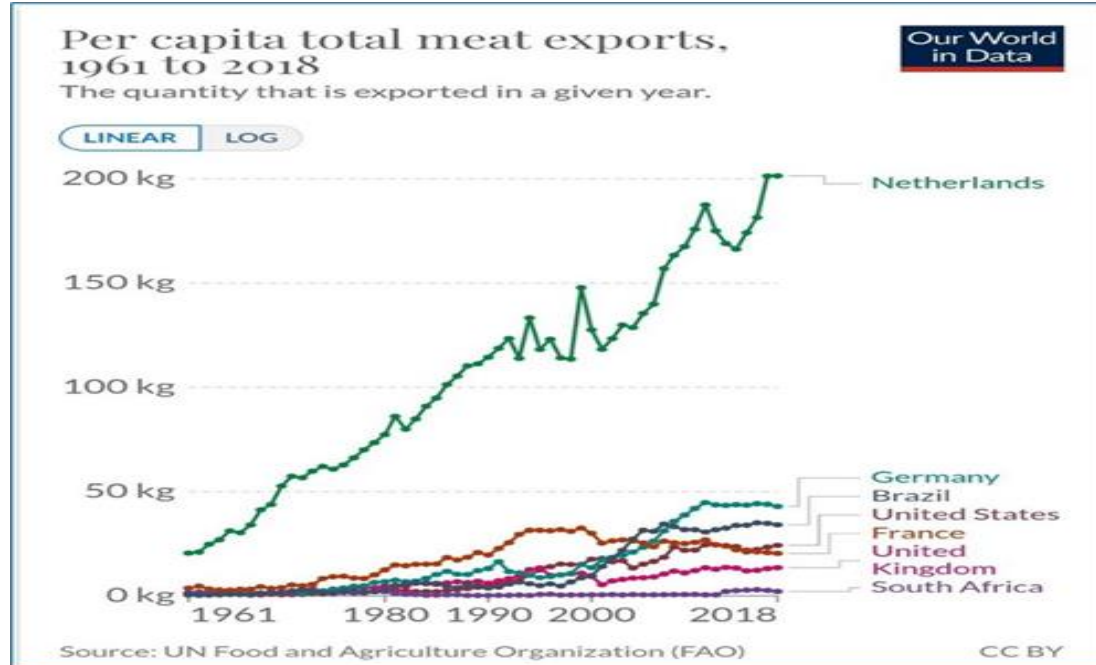

Source: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/habitats-directive/large-carnivores/eu-large-carnivore-platform/national-large-carnivore-management_en

Zoogdieren

4 – 34 – 62 %

NL: ~1.7 miljoen dieren (>1800 schapen) dagelijks geslacht

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/7123slac/table?dl=4D994>

Distribution of mammals on Earth

Mammal biomass is measured in tonnes of carbon, and is shown for the year 2015. Each square corresponds to 1% of global mammal biomass.

Note: An estimate for pets has been included in the total biomass figures, but is not shown on the visualization because it makes up less than 1% of the total.

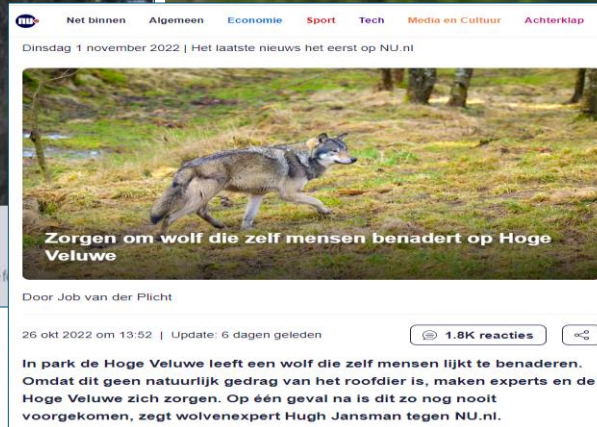
Conflict 2: Gevaar voor mens [H6.4]

Linnell et al. 2021:

'In EU is de kans op een bijtincident door wolf groter dan nul, maar te klein om te meten'.

Vervreemding <> habituatie

Wolf-Human Incidents

NL TIMES

TOP STORIES HEALTH CRIME POLITICS BUSINESS TR

Wolf - Credit: deckadous / Deckadous130302 - License: Deckadous130302

TECH NATURE GELDERLAND ERMELO WOLF PAINTBALL » MORE TAGS

WEDNESDAY, 15 MAY 2024 - 14:30

"Problem wolf" in Gelderland fed hamburgers by people, deputy says

The wolf that is approaching people in Ermelo has been fed hamburgers and frikandels, Gelderland deputy Harold Zoet said on Wednesday. "That food is found in the parking lot at Ermelo, which is why we closed it off," he said, Omroep Gelderland reports.

REGIO NIEUWS SPORT KIJK PODCAST FEELGOOD PU

Wolf - Credit: deckadous / Deckadous130302 - License: Deckadous130302

ngen dat wolf in
ikt: 'Frikandellen
vonden'

This article is more than 9 months old

Wolf sparks warning to keep children out of forest in Netherlands

A child was bitten and another knocked over by a wolf displaying 'disturbing' behaviour near Utrecht, authorities say.

Bold wolves & management

**Large Carnivore
Initiative for Europe**
IUCN/SSC SPECIALIST GROUP

Management of a bold wolf on the Hoge Veluwe National Park:

Statement of the Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE), IUCN Species Survival Commission Specialist Group, 23/11/2022. This statement supplements and replaces a previous one posted on 9/11/2022.

In early October 2022, reports in the media came about a bold wolf in the National Park De Hoge Veluwe (Netherlands). At least one wolf was reported to be approachable within <30 m (at the Wildbaanweg), and was at times surrounded by up to a dozen photographers. Later

**Large Carnivore
Initiative for Europe**
IUCN/SSC SPECIALIST GROUP

Letter on the prevention and management of bold wolf behaviour in the Netherlands 14 August 2024

To:

- Mr Jean Rummenie, State Secretary for Agriculture, Fisheries, Food Security and Nature, staslvvn@minlnv.nl
- The Governments of the Provinces of the Netherlands, communicatie@ipo.nl

Since the return of wolves to the Netherlands, there have been various instances of problematic, or potentially problematic behaviour by wolves, in the form of wolves repeatedly approaching people and/or dogs, and even interacting with them in some cases. Some of these instances are clear examples of scenarios wherein, according to the current international best practice guidelines, intervention is urgently called for.

Risicowolf [H6.2]

Ilka Reinhardt, Petra Kaczensky, Jens Frank,
Felix Knauer und Gesa Kluth

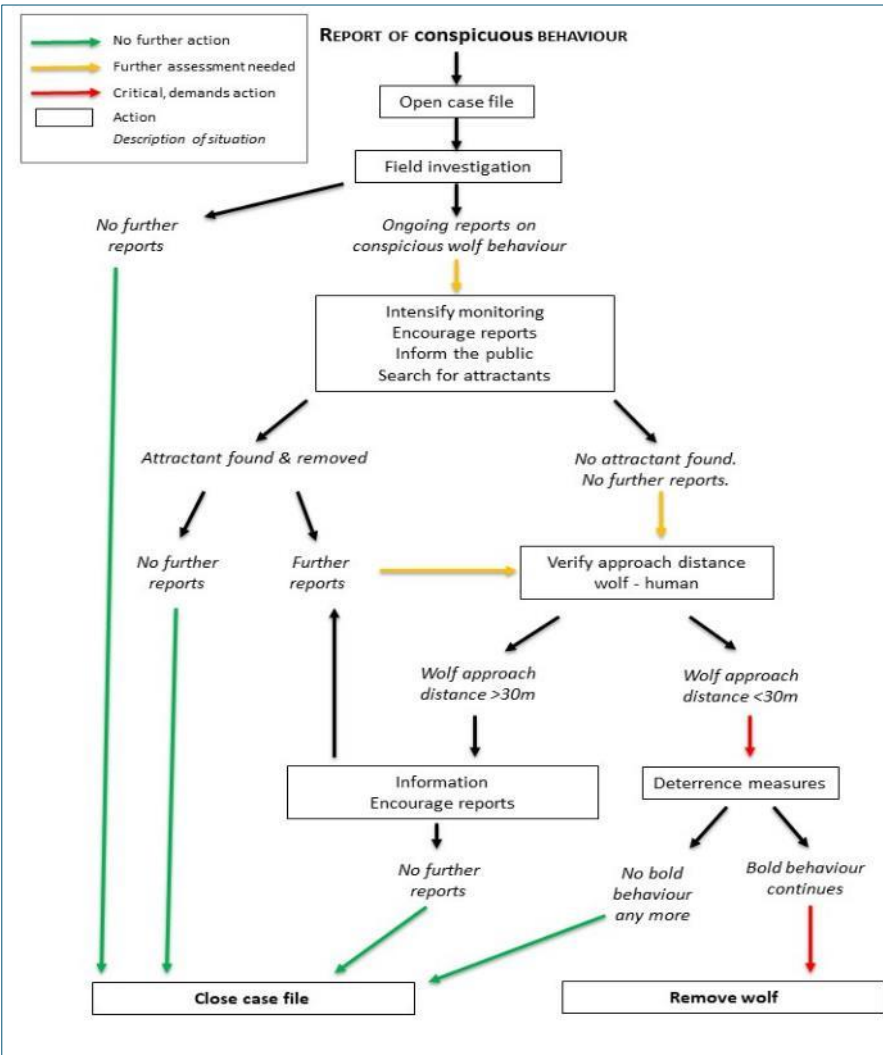
How to deal with bold wolves

– Recommendations of the DBBW –

BfN-Skripten 577

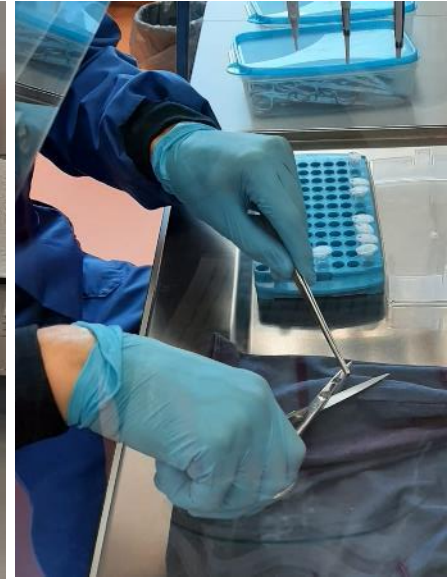
2020

Conservation genetics

Foto: M. van Uiter

THE TIMES

[Home](#) [UK](#) [World](#) [Comment](#) [Life & Style](#) [Business & Money](#) [Sport](#) [Culture](#) [Travel](#) [Obituaries](#) [Puzzles](#) [Magazines](#)

Don't go into forest, Dutch told, after wolf attacks on children

A shooting permit is being prepared after numerous displays of unusual behaviour in woods of Utrecht province

Achtergronden bij 'beheer' van wolven

Faunabeheer =~ het nemen van maatregelen die schade en overlast acceptabel maken.

1. Preventie & communicatie & mediation

2. Maatwerk (*igv: gevaar voor mens, hybride, specialisatie op beschermt vee*)

3. Structureel beheer

- Populatie wolven in **gunstige Staat van Instandhouding** (*internationaal vastleggen met omliggende landen*)
- Beheer is vanuit overlastbeperking veelal contraproductief en verhelpt het veepredatie risico niet (hooguit tijdelijk)
- Mn relevant om gevoel van 'er mag iets' te geven (draagvlak)

Beleid & Beheer

Gedrag wolf	Oorzaak	Inschatting	Maatregel en doel	Situatie	
e	WOLF BENADERT ACTIEF EN BEWUST MEERMAALS MENSEN BINNEN 30 METER* EN LIJKT GEÏNTERESSEERD IN MENSEN.	Divers. Mogelijk sterke voedsel-conditionering en gewinning. Hond kan een trigger zijn.	Kritieke situatie Kans op gewinning en uiteindelijk agressief gedrag en letsel mens.	Aanwezigen bespreken met hulpdiensten of hun inzet nodig is. Maatregelen verantwoordelijke provincie of burgemeester: • opsporen en vergunningsverleningstraject voor verjaging (actieve afschrikking); • publiek waarschuwen niet te voeren; • situatie monitoren; • eventueel gebied (tijdelijk) afsluiten voor bezoekers.	Probleemsituatie
		Als provincie of burgemeester in overleg met deskundigen vaststelt dat aversie conditionering niet werkt of praktisch niet uitvoerbaar is: 'probleemwolf'.	Aanwezigen schakelen hulpdiensten in indien nodig. Maatregelen verantwoordelijke provincie of burgemeester: • vergunningverleningstraject om probleemwolf uit de populatie te verwijderen; • situatie monitoren; • indien fysiek contact: DNA-afname en -analyse. Doel: voorkomen nieuwe incidenten, behouden openbare veiligheid. Bij acute veiligheidssituatie wolf doden op last burgemeester, op grond van de Gemeentewet.	Probleemwolf	
f	WOLF REAGEERT DEFENSIEF (PASSIEF AGRESSIEF) OP MENSEN BIJ VERSTORING (BIJVOORBEELD TIJDENS ETEN VAN PROOI) EN VLUCHT NIET METEEN OF DOET SCHIJNAANVALLEN, ZONDER MENSEN GERICHT TE BENADEREN.	Normaal gedrag Afhankelijk van karaktereigenschappen individu. Verdediging van prooi.	Gevaarlijk Publiek waarschuwen om niet in de buurt van de wolf te komen. Voor incidenteel verjagen van eigen terrein door de rechthebbende is geen omgevingsvergunning nodig. Eventuele provinciale maatregelen: • publieksvoorlichting over voeren, lokken en benaderen.	Geen problematische situatie	

Maatschappelijke beleving [4.7]

<https://www.resource-online.nl/index.php/2022/10/13/de-wolf-als-brandstof/>

DE WOLF ALS BRANDSTOF

Kan de nieuwswaardige film *Wolf* tegenstanders van het loon schied over de stropoerelden? Niet echt, deken Wageningen experts.

Tobias Polder / Kees

Dereenlog Hago Jansman beelde twee weken terug, in het Hago's onthoet water voor de wolf, hoe hij leeft en wat voor effecten het dier tegenkomt. Maar de vraag is of tegenstanders van de wolf de film ook gaan zien. Het is de vraag.

geren en boeren. En maar algemeen, om de strijd tussen de elie en de mensen die het goed hebben dat ze er niet meer bij horen. Maar dat is een politieke en de politieke heb je nu niet nodig, brandstof om de strijd te voeren. De wolf is de perfecte brandstof daarvan. En daarmee is een heel andere dynamiek ontstaan. Het gaat niet meer om de vraag voor de wolf of tegenstanders van de wolf, maar om een sociale strijd die gaat om de vraag of de wolf de film zien, en dan ze er voor al dragen uitpakken die in hun situatie passen. Dat is maar 'ik was ja daar, als je politiek, zie je wel, de wolf met herten en zwijnen, het is een, zo belangrijk dat'.

Sociale strijd
In als ze de film al zien, trek je tegenstanders er aan, om een sociale strijd te maken. Dat is wat we nu zien, omdat de wolf onderdeel is geworden van identiteitspolitiek. 'De wolf' is beland in bestaande tegenstellingen en polarisatie. Het gaat daarbij om de strijd tussen stad en platteland, tussen boer

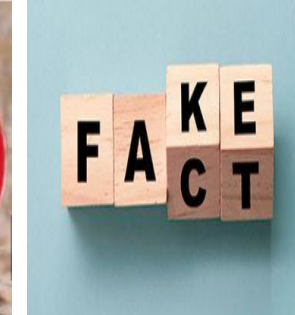
'DE WOLF IS BELAND IN BESTAANDE TEGENSTELLINGEN EN POLARISATIE'

Resource: Wageningen University & Research

'Afschieten' of 'ruimte geven': er lijkt weinig ruimte voor discussie over de wolf, maar zó kan het wél

De afsluiting van een groot gebied op de Utrechtse Heuvelrug afgelopen zomer was een ongekende maatregel. Weinig zaide in 2024 zoveel verdeeldheid als de wolf. Waarom roept het wilde dier zulke felle emoties op? En hoe kun je de discussie wél goed voeren?

'Natuurlijke' kijk op schade en overlast

*"mens – natuur conflict is altijd
mens-mens attitude conflict"*

Wat is voor jou natuur?
Hoe verhouden mensen zich tot de natuur?
Wat is voor jou dierenwelzijn?
Van wie is het land? –de dieren?

IUCN SSC guidelines
on human-wildlife conflict
and coexistence

Part 1 section 1

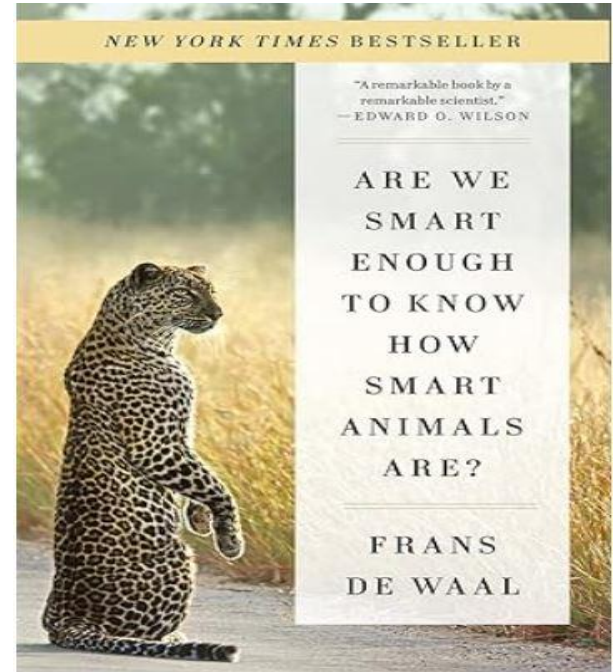
IUCN SSC
Human-Wildlife
Conflict & Coexistence

Us versus Them

Pet – Product – Pest ?

Darwin: 'Verschillen tussen het mentale leven van mensen en dieren is meer obv gradatie, dan van soort'

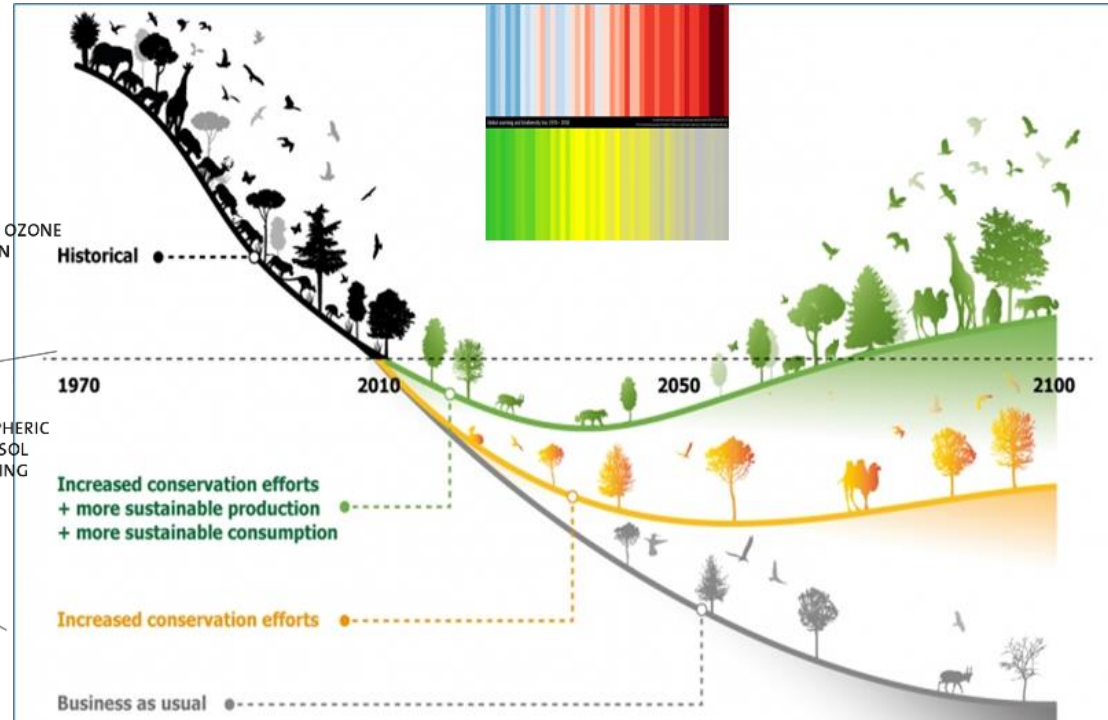
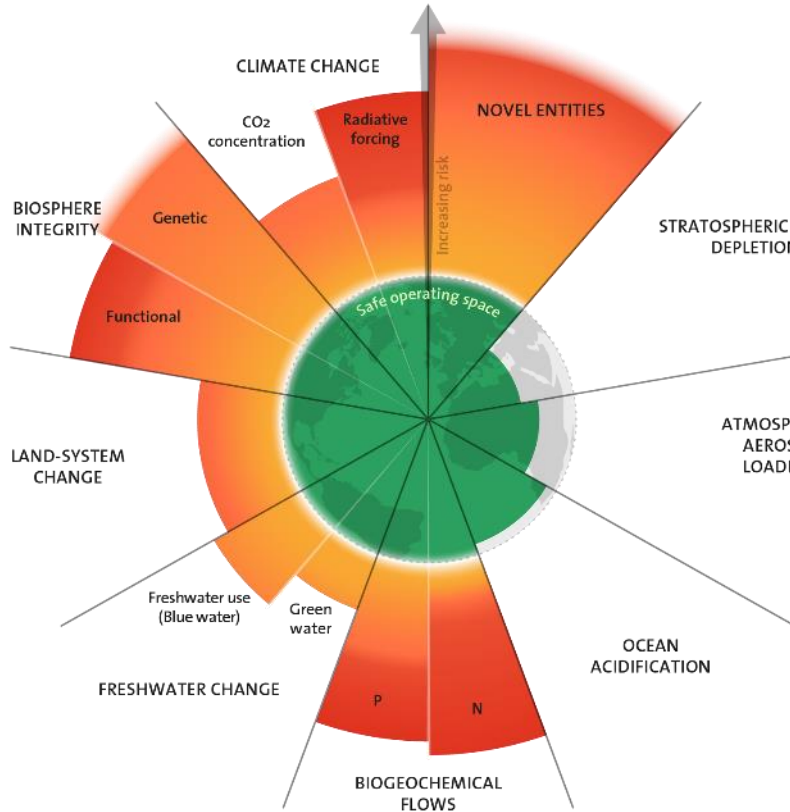
Consequenties voor
juridische status? Rechten?

Mens < & > natuur

WNF

Bredere kader

(NL) uitdagingen:

- Kans om samen een duurzame toekomst vorm te geven.

Niet alles kan overal

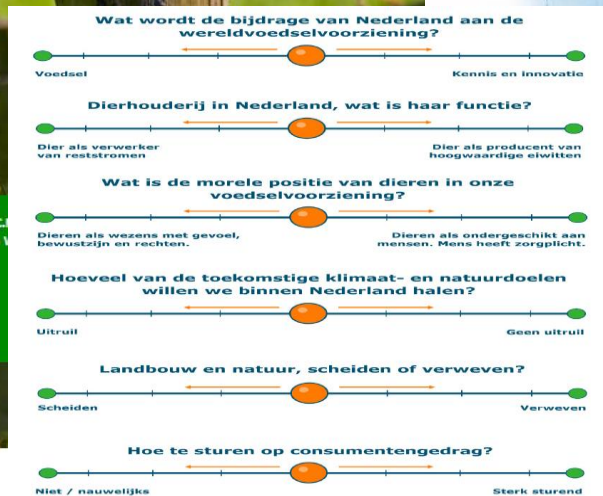
Eindadvies over structurele aanpak
Adviescollege Stikstofproblematiek

8 Juni 2020

WUR-perspectieven op landbouw, voedsel en natuur

Bos, A.P.¹, Breman, B.C.², De Wolf, P.L.³, Van Meijl, J.C., Fuchs, L.M.³, Puente-Rodríguez, D.¹, Van Ree, M.², Van V

¹ Wageningen Livestock Research
² Wageningen Environmental Research
³ Wageningen Plant Research
⁴ Wageningen Economic Research

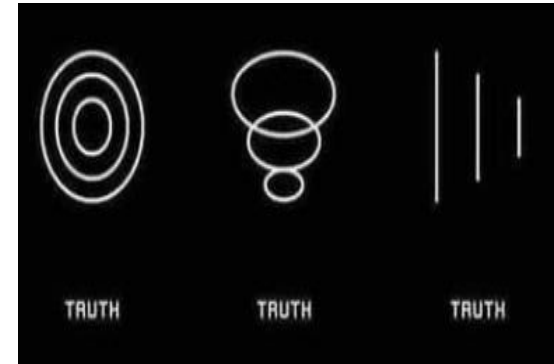
Situatie in Nederland na 10 jaar wolven:

Er is geen quick response expert team standby om eventuele calamiteiten tussen (mogelijk) vrijpostige wolven en mensen te beoordelen (inclusief de benodigde vergunningen en materialen om acuut te kunnen handelen)

Het merendeel van het (kwetsbare) vee is onvoldoende goed beschermd, ook in gebieden die al jaren wolvenleefgebied zijn. Het merendeel van de financiële ondersteuning betreft compensatie, en minder preventie. Bereidheid om wolfwerende maatregelen toe te passen is beperkt. Bescherming is geen voorwaarde voor compensatie.

Er is sprake van polarisatie rondom de wolf. Eenduidige en consequente communicatie over wolven, coëxistentie en beleid vanuit de overheid schiet tekort. Er is weinig tot geen ruimte voor attitudes, emoties, dialoog en bemiddeling. Er wordt gediscussieerd over de feiten, waardoor nepnieuws welig tiert.

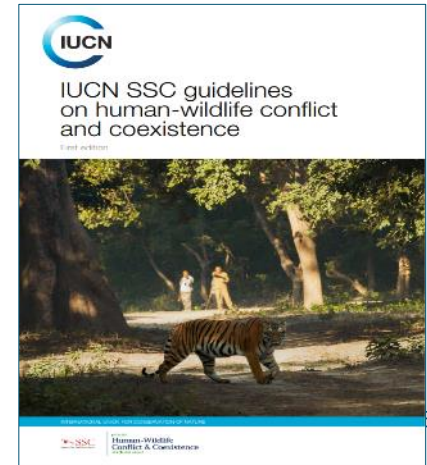
Situatie in Nederland na 10 jaar wolven:

Momenteel is er vrijwel geen gedegen wetenschappelijk onderzoek dat kan helpen bij het verminderen van conflicten en percepties:

- naar de ecologie en het gedrag van wolven (in een door mensen en vee dichtbevolkt landschap)
- naar het voorkomen van schade aan vee op de lange termijn (*toekomst veehouderij*)
- naar het omgaan met 'brutale' wolven (*aversieve conditionering*)
- naar sociale aspecten die verband houden met waarden en emoties ten opzichte van wolven en natuur

Momenteel houden overheden zich vooral bezig met wolvenbeheer op incidentele basis, los van andere belangrijke onderwerpen (*stikstof, kaderrichtlijn water, ..*), hoewel ze grote raakvlakken hebben en vergelijkbare of overlappende benaderingen vereisen (*klimaat- en biodiversiteitscrisis; planetaire grenzen*).

Grenzen stellen, voor wolven én mensen

...voor wolven:

1. Een degelijke omheining voor vee = een grens
2. Blijf uit de buurt van mensen; associeer ze niet met gemakkelijk voedsel

...voor mensen - de verantwoordelijkheid om:

1. (kwetsbaar) vee te beschermen tegen roofdieren.
2. Wilde dieren, met name wolven, wild te laten. Niet voeren, knuffelen of benaderen.
3. Duurzaam te leven binnen de planetaire grenzen.
4. De finetuning van deze grenzen in onze cultuur te bepalen: wat is voor ons van waarde en wat accepteren we in onze cultuur?
5. Snel en rechtvaardig handelen als een wolf of mens een grens 'overschrijdt'.

Duurzame toekomst = natuurinclusief

Duurzame toekomst = natuurinclusief

Dank voor uw aandacht

www.wageningenur.nl/wolven

www.bij12.nl/wolf

<https://www.wolveninnederland.nl>

